

TƏLƏBƏ GƏNCLƏRDƏ VƏTƏNDAŞLIQ LƏYAQƏTİNİN TƏRBİYƏSİ PEDAQOJİ PROBLEM KİMİ

Müasir ali məktəbin qarşısında duran mühüm problemlərdən biri də tələbə şəxsiyyətinin hərtərəfli inkişaf etdirilməsi, yəni onlarda elmi dünyagörüşünün, milli şüurun və əqidənin, estetik zövqün, daxili mədəniyyətin və əxlaqi saflığın, gözəl mənəviyyətin formalaşdırılmasıdır.

Şəxsiyyətin inkişafı məsələsi bütün dövrlərdə düha sahiblərini, filosofları, psixoloqları, sosioloqları və pedaqoqları maraqlandırmışdır. Bu haqda maraqlı, bəzən də ziddiyyətli fikirlər söyləmişdilər. Çünki, şəxsiyyət biososial və psixogenetik elementlərin inteqral vəhdətidir. Belə ki, insan bütün həyatı boyu formalaşır, sosiallaşır, özünəməxsus təfəkkürü, davranış tərzini, əxlaqi hissləri inkişaf edir. Şəxsiyyətin formalaşması, tərbiyəsi uzun sürən olduqca çətin bir prosesdir. Onun aktualığı sosial əhəmiyyətli və problemləli olması ilə xarakterizə olunur. Bu gün şəxsiyyət tərbiyəsinə formalaşdırıcı, sosioloji, kulturoloji, sinergetik, aksioloji, antropoloji və psixoterapevtik nöqtəyi nəzərdən yanaşılır. Bu yanaşmalar içərisində şəxsiyyətin təbiətinin dərk olunması ideyası üstünlük təşkil edir. Belə ki, insanın daxili aləmini dərk etmədən, fəaliyyətini düzgün qiymətləndirmədən onun tərbiyəsi haqqında bir nəticəyə gəlmək qeyri-mümkündür.

İnsan təbiətinin mürəkkəbliyini, zənginliyini, onun nəyə qadir olduğunu dünyadan və onu dərinədən başa düşmədən şəxsiyyəti tərbiyə etmək, dəyişdirmək mümkün deyil. Yəni, tərbiyə prosesində o, bir çox insani keyfiyyətləri dərk edir, bu da özünüdərkə və tərbiyəyə səbəb olur. Belə ki, təhsil prosesinin də şəxsiyyətyönümlü olması mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Həm də təhsilin şəxsiyyətyönümlü olması tələbənin ümümbəşəri və milli əhəmiyyət daşıyan fərdi, bənzərsiz xüsusiyyət və keyfiyyətlərin əldə edilməsi prosesi olub, onun müəyyən sosial rolunu özünəməxsus şəkildə yerinə yetirməsinə, yaradıcı ünsiyyətdə olmasına və insanlar tərəfindən qəbul edilməsinə imkan verir. Həm də təlim-tərbiyə prosesinin şəxsiyyətyönümlü olması ilə tələbə şəxsi dəyərlər sistemini, mədəniyyətini, özünün mənəvi tələbatını və fəaliyyətini ilə əlaqələndirmək imkanı qazanır.

Bu gün ali məktəbin qarşısında duran ən vacib məsələlərdən biri də tələbələrin təlim-ıdrak fəaliyyətini fəallaşdırmaq və, həm də onlarda aldıkları biliklərə marağı formalaşdırmaqdan ibarətdir.

Göründüyü kimi tələbə şəxsiyyətinin inkişafında bir sıra amillərin rolu vardır. Onları belə sıralamaq olar:

1. Müasir şəraitdə elmin, texnikanın, istehsalatın, bir sözlə, bütün həyatımızın inkişafı tələbə şəxsiyyətinin hərtərəfli inkişafı üçün real zəmin yaratmışdır.
2. Müasir idealogiyanın formalaşması kortəbii proses deyildir, burada şüurluluq və məqsədyönlü təsir göstərmək əsas rol oynayır.
3. Tələbə gənclərin hərtərəfli inkişafı, onların əqidə baxışlarının formalaşması mürəkkəb və uzunmüddətli bir prosesdir.
4. Tələbə gənclərin ahəngdar inkişafı onları əhatə edən şəraitin təsiri altında formalaşır, ictimai-əmək fəaliyyətində baş verir.
5. Bu gün ali məktəblərdə ictimai və təbiət elmləri tədris olunur ki, bu da tələbə gənclərin əqidə və inamının formalaşmasına təsir edərək onların ahəngdar inkişafına kömək edir.
6. Ali məktəbdə təlim prosesi və təlimdən kənar keçirilən tərbiyəvi tədbirlər tələbə şəxsiyyətinin ahəngdar inkişafını təmin edən vasitələrdəndir.

Qeyd etdiyimiz bu xüsusiyyətləri həyata keçirmək üçün pedaqogika və psixologiya elminin müasir tədqiqat üsullarından istifadə etmək zəruridir. Vətən sevgisi, vətənpərvərlik hissi hər bir insana xas olan ən ülvəi xüsusiyyətdir. Bu gün təhsil alan tələbə gənclərdə elmə maraqla yanaşı onlarda nəcib əxlaq keyfiyyətləri və vətənə sevgi hissi də formalaşdırılmalıdır.

44 günlük müharibə və qələbəmiz bir daha göstərdi ki, müstəqil və suveren respublikamızın gələcəyi, onun xoşbəxt taleyi bugünkü gənclərdə vətəndaşlıq yetgənliyinin tərbiyəsindən asılıdır. Belə ki, tələbələrdə vətəndaşlıq yetgənliyi tərbiyəsi onlarda borc, məsuliyyət, vicdan, vətəndaşlıq, milli ləyaqəti formalaşdırır, onların bir mütəxəssis və vətəndaş kimi sosial və peşə funksiyalarını yerinə yetirmələrinə kömək edir. Belə ki, bu həm də onlarda elmi dünyagörüşünün, fəal həyat mövqeyinin, mənəvi keyfiyyətlərinin, vətənpərvərlik hisslərinin formalaşmasına kömək edir. Onların bir mütəxəssis və vətəndaş kimi sosial və peşə funksiyalarını yerinə yetirmələrinə, eyni zamanda ideya-siyasi, mənəvi keyfiyyətlərinin, elmi dünyagörüşünün formalaşmasını təmin edirdi. Vətəndaşlıq yetgənliyi həm də hər bir tələbənin öz hüququnu bilməsi, öz doğma torpağının, yurdunun sahibi olduğunu dərk etməsi, təşəbbüskar olması, cəmiyyətdə baş verən xoşgəlməz hallara qarşı mübarizə aparması ilə də xarakterizə olunur. Hər bir tələbənin vətəndaşlıq ləyaqəti onun vətəndaşlıq yetgənliyinin əsasıdır.

Vətəndaşlıq ləyaqəti və qüruru həm də hər bir tələbənin özünün kimliyini, həyata baxışlarını, amalını dərk etməsidir. Ləyaqət insan üçün ən dəyərli keyfiyyətdir. Belə ki, ləyaqəti olan hər bir insan, tələbə öz insanlıq şərəfini, mənliliyini qoruyur, ədəbli, nəzakətli, həyalı və mədəni olmağa çalışır. Kimliyindən asılı olmayaraq ətrafdakı insanlara hörmətlə yanaşır, ləyaqətli insan öz əməyinə güvənir, xeyirxahlıq edir, ona ehtiyacı olan insanlara həssaslıqla yanaşır. Milli ləyaqət, vətəndaşlıq ləyaqəti hər bir insanın daxili hakimi olan vicdanla, vətəndaşlıq borcu və dəyanəti ilə müəyyən edilir. 44 günlük müharibə, qələbəmiz birliyimizin, həmrəyliyimizin və vətənpərvərliyimizin nəticəsi idi. Məhz birliyimizin nəticəsində əldə etdiyimiz bu qələbəmiz

həm də türk dünyasının iqtisadi, siyasi və hərbi birliyinin özülünü daha da möhkəmləndirdi. Bu birlik göstərdi ki, milli birlik olduqda xalq daha güclü, daha yenilməz olur. Vətən müharibəsi Azərbaycan ordusunun gücünü, vətən uğrunda döyüşən hər bir əsgərin canından keçməyə belə hazır olduğunu göstərdi.

BDU-nun 100 illiyi münasibətilə çıxışında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tələbə gənclərin vətənpərvər ruhda tərbiyəsini xüsusi qeyd edərək demişdir: “Bu olmasa ölkəmizin gələcəyi olmayacaq. Bu olmasa nə vaxtsa yenə də kiminsə təsiri altına düşüb yenə də müstəqillik arzuları ilə yaşayacağıq. Ona görə də gənclərdə vətənpərvərlik çox güclü olmalıdır. Gənclər milli ruhda, vətənpərvərlik ruhunda, ənənəvi dəyərlər əsasında tərbiyə almalıdırlar. Bax belə gənclər ölkəmizi gələcəyə inamla aparacaq. Hesab edirəm ki, bu günkü gənclərin mütləq əksəriyyəti bu meyarlara cavab veribilikli, savadlı, Vətənə bağlı, vətənpərvər və dünyaya açıq. Elə olmalıdır ki, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi güclənsin.”

Deməli, ölkəmizin bütün ali və orta ixtisas məktəblərində təlim-tərbiyə işləri müasir dövrün tələblərinə uyğun elə qurulmalıdır ki, təhsil alan tələbələr tədris prosesində əsl ziyalı, mütəxəssis və vətəninə, xalqını sevən əsl insan, geniş dünyagörüşlü bir şəxsiyyət kimi yetişə bilsin.

Ədəbiyyat :

1. L.Qasımova , R.Mahmudova, “Pedaqogika”Bakı-2021.
2. F.Məmmədov “Pedaqoji düşüncələr”. Bakı- 2015.
3. S.Allahverdiyeva “Pedaqoji düşüncələr”. Bakı – 2015.

Açar sözlər: tələbə, ləyaqət, vətənpərvərlik, şəxsiyyət. студент,

Ключевые слова: достоинство, патриотизм, личность.

Keyword: student, dignity, patriotism, personality.

Xülasə :

Məqalədə tələbə şəxsiyyətinin formalaşmasında təhsilin rolundan, onlarda elmi dünyagörüşünün, mənəvi keyfiyyətlərinin, vətənpərvərlik hisslərinin tərbiyəsi məsələləri araşdırılır.

В статье рассматривается роль образования в формировании личности школьников, развитии их научного кругозора, нравственных качеств, патриотических чувств.

The article examines the role of education in the formation of student personality, the development of their scientific outlook, moral qualities, patriotic feelings.

RƏYÇİ: dos. S.Abbasova